

kwaliteit
forensische
zorg *jeugd*

2025

Ouderbetrokkenheid: wat werkt?

Onderzoek naar werkzame bestanddelen van ouderbetrokkenheid voor interventies in het forensische jeugdzorgveld

Marjolein Nillessen en Jos Kuppens

Datum van publicatie: januari 2025

Colofon

Auteurs:

Marjolein Nillessen

Jos Kuppens

Met medewerking van:

Christa Dinnissen

Deze publicatie/dit project is tot stand gekomen met financiële ondersteuning van het Programma KFZ-J. Het Programma KFZ-J heeft daarnaast zorg gedragen voor de inhoudelijke projectbegeleiding waarbij is gestuurd op kwaliteit, voorgangsbewaking en budgetbeheer. Het Expertisecentrum Forensische Psychiatrie voert namens het programma KFZ-J het projectmanagement.

© KFZ-J: Het intellectuele eigendom ligt bij de auteur(s). De auteur(s) stemt/stemmen er mee in dat deze uitgave onvoorwaardelijk en zonder kosten gebruikt kan worden door alle instellingen binnen het forensische zorgveld.

Inhoudsopgave

1. Samenvatting/Abstract	4
2. Inleiding	7
2.1 Ouderbetrokkenheid binnen interventies: mogelijk onderbelicht?	7
2.2 Ouderbetrokkenheid: een diffuse term	8
2.3 Doel van het onderzoek	8
2.3 Kanttekeningen bij en inkadering van het onderzoek	9
2.4 Leeswijzer	9
3. Methodebeschrijving	10
3.1 Systematisch literatuuronderzoek.....	10
3.1.1 Zoekstrategieën	10
3.1.2 Inclusiecriteria	11
3.1.3 Coderingsprocedure.....	14
3.2 Lijst van (internationaal) interventiemateriaal	14
4. Resultatenbeschrijving	15
4.1 Voorbereidingsfase	16
4.2 Planfase	17
4.3 Uitvoeringsfase	20
4.4 Overige contactmomenten.....	22
4.5 Interventiemateriaal	24
5. Discussie	30
6. Conclusie	32
7. Referenties	34

1. Samenvatting/Abstract

Nederlandstalige abstract

Het betrekken van ouders is cruciaal om crimineel gedrag van jongeren te beïnvloeden. Ouderbetrokkenheid is een onderdeel binnen verschillende (buiten)strafrechtelijke interventies gericht op jongeren. Op welke manier ouders effectief betrokken kunnen worden is echter onvoldoende bekend. In deze studie is onderzocht wat bekend is in bestaande wetenschappelijke literatuur over de (werkzame) bestanddelen van ouderbetrokkenheid bij interventies gericht op strafbaar gedrag van jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar. Het doel van dit onderzoek is om een wetenschappelijke basis te leggen voor het brede forensische jeugdzorgveld om ouderbetrokkenheid in interventies te optimaliseren.

Ter beantwoording van de onderzoeksvragen hebben de onderzoekers een systematisch literatuuronderzoek uitgevoerd. Van de 2.610 unieke artikelen die via online databases en een Call for Papers werden verkregen, voldeden 60 artikelen aan de inclusiecriteria. Hieruit is een breed scala aan bestanddelen te herleiden.

Uit de bevindingen komt naar voren dat interventiemedewerkers ouderbetrokkenheid tijdens drie verschillende interventiefases (kunnen) bevorderen: de voorbereidingsfase, de planfase en de uitvoeringsfase. Verder kunnen zij ouders betrekken tijdens contactmomenten buiten de interventiesessies om, bijvoorbeeld door hen telefonisch op de hoogte te houden van de voortgang van het traject. Voorafgaand aan elke fase moet een interventiemedewerker (gezins)factoren in kaart brengen die de interventie kunnen belemmeren (of versterken). Op basis van deze informatie volgt een besluit over het al dan niet (en in welke vorm) betrekken van de ouders bij de plan- en/of uitvoeringsfase van de interventie.

Uit de onderzoeksbevindingen concluderen we dat een eenduidige definitie van ouderbetrokkenheid in (buiten)strafrechtelijke interventies niet bestaat, laat staan wat in (buiten)strafrechtelijke interventies minimaal door te voeren bestanddelen zijn. De geanalyseerde artikelen bespreken hoofdzakelijk de procesmatige kant van ouderbetrokkenheid en bevatten geen effectstudies die de werkzaamheid van specifieke bestanddelen aantonen. Een enkel artikel beschrijft een op theorie gebaseerd bestanddeel. Toekomstige plan-, proces- en effectevaluaties van (buiten)strafrechtelijke interventies dienen daarom helderheid te verschaffen a) over de mate waarin bestanddelen van ouderbetrokkenheid in interventies verweven zijn, b) of deze bestanddelen op de juiste wijze uitgevoerd (kunnen) worden binnen de interventies en c) in hoeverre deze bestanddelen daadwerkelijk bijdragen aan de gestelde interventiedoelen.

Ten slotte komt een aantal discussiepunten naar voren die het belang van goede toepassing van ouderbetrokkenheid binnen (buiten)strafrechtelijke interventies benadrukt. Enkele punten die hieronder vallen zijn aandacht voor diversiteit van ouders, (kwaliteitseisen rondom) de vaardigheden van interventied medewerkers om ouders te betrekken en de grenzen aan wat qua flexibiliteit van een interventie (medewerker) mag worden verwacht.

Sleutelwoorden: ouderbetrokkenheid, ouderparticipatie, strafbaar gedrag, jeugdcriminaliteit, jeugdinterventie.

English abstract

Parental involvement plays a crucial role in influencing young people's criminal behaviour. Therefore, parental involvement is a key element in several extrajudicial or criminal justice interventions for young people. However, there is insufficient knowledge on how to effectively involve parents in these interventions. In this report, researchers investigated what is known in existing scientific literature about the (effective) components of parental involvement in interventions aimed at criminal behaviour of young people aged 12-23. The aim of this study is to provide the broad forensic field with a scientific basis for optimising parent involvement in interventions.

To answer the research questions, the researchers conducted a systematic literature review. In total, of the 2,610 articles obtained (via online databases and a Call for Papers), 60 met the inclusion criteria. These articles provided a range of identifiable elements.

The findings show that intervention workers (can) promote parental involvement during three different intervention phases: the preparation phase, the planning phase and the implementation phase. They can also engage parents in contact moments outside the intervention sessions, e.g., by providing regular telephone updates on the progress of the intervention. Before each phase, intervention workers should identify the (family) factors that may hinder (or support) the intervention. Based on this information, a decision must be made as to whether or not (and in what form) to involve the parents in the plan and/or implementation phase.

Based on our findings, we conclude that there is no clear definition of parental involvement in extrajudicial or criminal justice interventions, let alone what are the minimum elements to be implemented in the interventions. The analysed articles predominantly discussed the procedural aspects of parental involvement and lack studies demonstrating the effectiveness of specific components. A single article described a theoretically grounded component. Future plan, process and effect evaluations of these interventions should therefore clarify a) the extent to which components of parental involvement are included in the interventions, b) whether these components can be properly implemented within the interventions and c) the extent to which these components actually contribute to the stated goals of the intervention.

Finally, the research highlights several discussion points emphasizing the importance of thoroughly considering parental involvement within extrajudicial or criminal justice interventions. Some of these include attention to the diversity of parents, the skills of intervention workers to involve parents and the limits to what can be expected from an intervention (worker) in terms of flexibility.

Keywords: parental involvement, parental participation, criminal behaviour, youth crime, youth intervention

2. Inleiding

In Trouw (2022) verscheen een artikel over het belang van ouderbetrokkenheid bij de aanpak van jeugdcriminaliteit. Het ging daarbij om jongvolwassenen van 18 tot 23 jaar die in aanraking komen met justitie. In het artikel blijft alleen in het midden wat ouderbetrokkenheid precies is en uit welke minimale bestanddelen dit fenomeen dient te bestaan.

In artikel 5 van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) wordt ouderbetrokkenheid als randvoorwaarde genoemd voor succesvolle (buiten)strafrechtelijke interventies in de context van de rechten van het kind (Unicef, 2017). Er zijn meerdere onderzoeken verricht naar ouderbetrokkenheid en de rol daarvan bij het tegengaan van of juist het stimuleren richting criminaliteit. Wat het tegengaan van criminaliteit betreft laten Hill et al. (2018) zien dat steun van de ouders de kans op delinquent gedrag onder jongvolwassenen significant verkleint. Ook Salvatore en Taniguchi (2012) concluderen dat verschillende soorten sociale banden een belangrijke rol spelen bij het voorkomen van delinquent gedrag onder jongvolwassenen. Dit onderzoek toonde onder andere positieve relaties aan tussen de band met de ouders enerzijds en een lagere mate van delinquent gedrag anderzijds.

2.1 Ouderbetrokkenheid binnen interventies: mogelijk onderbelicht?

In het forensisch jeugdzorgveld is het van belang om te beschikken over interventies tegen ongewenst, crimineel gedrag. Voor jongeren bestaan de nodige (buiten)strafrechtelijke interventies, die grofweg uiteenlopen van de reprimande tot de PIJ-maatregel. De werkwijze en de effectiviteit van deze interventies verschilt, maar ze pogen allen om jongeren op het rechte pad te krijgen. In verschillende van deze interventies vormt ouderbetrokkenheid een onderdeel. Hoewel er consensus bestaat over het belang van ouderbetrokkenheid, verschilt de precieze invulling en toepassing ervan sterk per interventie. Zo is ouderbetrokkenheid in de gezinsinterventie Multisysteem Therapie (MST) tamelijk uitgewerkt (MST-Nederland/België, 2021), hebben leerstraffen zoals TACT de nodige ruimte ingebouwd voor het betrekken van ouders (Albrecht, 2019),¹ maar verloopt dit bijvoorbeeld in de reprimande niet altijd uniform (Uit Beijerse et al., 2022).² Misschien is dit, al is het maar vanwege het verschil in duur van iedere interventie, niet altijd onterecht. Toch weten wij vanuit eigen uitgevoerd onderzoek naar strafrechtelijke interventies voor jongeren, dat ouderbetrokkenheid vaak een nog te onderbelicht, onvoldoende uitgewerkt element is (Kuppens et al., 2021). Het uitnodigen van ouders bij gemeenschappelijke sessies of het wijzen op de opvoedkundige verplichtingen van ouders

1 'De steun van ouders wordt uitgelokt door een bijeenkomst met jongere en ouders samen te hebben over de training en de rol van ouders. Ook zijn zij aanwezig bij de intake, tussenevaluatie en eindevaluatie en is er na iedere bijeenkomst contact met hen.' P. 4.
2 In dit onderzoek wordt juist aangegeven dat 'het reprimandegesprek in aanwezigheid van de ouders de kern van de interventie' is, maar dit gebeurt niet in alle gevallen.

wil bijvoorbeeld nog niet zeggen dat automatisch het juiste gedaan wordt om de ouders in voldoende mate te betrekken en, vooral, te 'raken'. En dan op die wijze dat ze ook na de interactie met de interventieverantwoordelijke een bijdrage leveren aan de voor de jongere gewenste doelen.

Door middel van onderhavig onderzoek wil Bureau Beke daarom een systematische analyse aanleveren op (niet-)werkzame bestanddelen van ouderbetrokkenheid binnen (buiten)strafrechtelijke interventies. Dit om de bevindingen ten dienste te stellen van het brede forensische jeugdzorgveld. Met de bevindingen wordt namelijk relevante informatie gegeven voor het vormgeven dan wel aanpassen van ouderbetrokkenheid binnen (buiten)strafrechtelijke interventies.

2.2 Ouderbetrokkenheid: een diffuse term

Wat onder ouderbetrokkenheid in (buiten)strafrechtelijke interventies valt, blijft tot op heden tamelijk diffuus. In sommige interventies wordt ouderbetrokkenheid gedefinieerd als het informeren van ouders over het verloop van de interventie (zie bijvoorbeeld Bodzinga, 2014). In andere interventies wordt juist veel actieve inbreng van ouders gevraagd. In deze gevallen wordt ook wel de term 'ouderparticipatie' gebruikt, waarbij verwacht wordt dat ouders 'meedoen' met de interventie (zie bijvoorbeeld De Winter, z.d.; Vlaardingerbroek, 2011).

Verder wordt ouderbetrokkenheid veelvuldig in verband gebracht met het onderwijs. Het gaat dan om de wijze waarop ouders hun kind in onderwijsmatige zin kunnen ondersteunen en hoe scholen de samenwerking met ouders kunnen vormgeven op klas- en schoolniveau. Kortom: ouderbetrokkenheid heeft in dit geval betrekking op onderlinge afstemming tussen ouders en school over de begeleiding en opvoeding van kinderen. Dit moet volgens Daamen (2017) ook niet verward worden met 'ouderparticipatie', waarin het gaat om 'actieve deelname van ouders aan activiteiten op school. (...) Deze activiteiten kunnen gericht zijn op de school zelf, zoals het organiseren van ouderavonden, meehelpen bij schoolreisjes en het helpen in lessen zoals voorlezen en op het gebied van medezeggenschap zoals deelnemen aan de ouderraad' (p. 8). Vanzelfsprekend zijn dit beide geen thema's in het huidige onderzoek.

In dit onderzoek richten we ons niet op het formuleren van een definitie van ouderbetrokkenheid. Wel onderzoeken we manieren waarop ouders betrokken kunnen worden bij de interventie van hun kind, om toekomstig strafbaar gedrag te verminderen. In lijn met de geanalyseerde literatuur hanteren we hierbij een procesmatige benadering van het begrip ouderbetrokkenheid. Het begrip omvat verschillende manieren waarop interventied medewerkers ouders (kunnen) betrekken in iedere fase van het (buiten)strafrechtelijke traject van hun kind.

2.3 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek is om inzicht te verschaffen in de bestanddelen van ouderbetrokkenheid die essentieel zijn en al dan niet effectief voor het uitvoeren van (buiten)strafrechtelijke interventies op jongeren tussen 12 en 23 jaar. Indien mogelijk worden daarin ook de randvoorwaarden duidelijk

waarbinnen ouderbetrokkenheid idealiter vormgegeven wordt, om op voorhand de beste effectiviteit te behalen.

Kortom, dit onderzoek moet inzicht geven in hetgeen in (internationale) literatuur bekend is over:

- 1) De essentiële bestanddelen van ouderbetrokkenheid in een interventie gericht op jongeren.
- 2) De werkzaamheid van deze bestanddelen, gelet op een positieve ontwikkeling van jongeren.
- 3) Interventies waarbinnen deze bestanddelen voorbehouden zijn.

2.3 Kanttekeningen bij en inkadering van het onderzoek

Oorspronkelijk stond in het onderzoek, naast een literatuurstudie, ook een effectevaluatie van ouderbetrokkenheid binnen de Halt-interventie 'Schoolsprekuren' centraal. Dit met het doel om de bevindingen uit deze effectevaluatie te spiegelen aan de wensen die binnen het brede forensische jeugdzorgveld bestaan rondom opname/uitwerking van dit thema in interventies. De effectevaluatie bleek alleen niet uitvoerbaar, omdat de interventie niet op uniforme wijze gegeven werd en het aantal jongeren en ouders dat participeerde in het onderzoek te laag lag.

Dit onderzoek dient als aanzet tot het breder uitwerken van het thema 'ouderbetrokkenheid' binnen het forensische jeugdzorgveld. Om dit thema zo goed mogelijk voor het voetlicht te krijgen, zijn de onderzoeksbevindingen – naast dit rapport – nader uitgewerkt in twee deelproducten. Ten eerste zijn de bevindingen in beknoptere vorm opgetekend in een zogenaamde 'Kenniskaart Ouderbetrokkenheid'. Deze kan gebruikt worden om met stakeholders in het forensische jeugdzorgveld te reflecteren op de huidige en in de toekomst wenselijke invulling van ouderbetrokkenheid in (buiten)strafrechtelijke interventies. Ten tweede is een informatievideo geproduceerd, waarin de bestanddelen van ouderbetrokkenheid in samenvattende vorm worden toegelicht.³

2.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk staan wij stil bij de gehanteerde onderzoeksmethoden. Hierin beschrijven we de werkwijze, zoekstrategie, gehanteerde inclusiecriteria en coderingsprocedure van een systematisch literatuuronderzoek. Vervolgens presenteren we de resultaten van deze studie op schematische wijze in hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 staan we stil bij de lessen die we kunnen trekken uit opgedane bevindingen en reflecteren we op de limitaties van dit onderzoek. We besluiten het rapport met een beknopte conclusie in hoofdstuk 6.

3 Zie www.kfzjeugd.nl/kenniskaart.

3. Methodebeschrijving

Een literatuuronderzoek vormt de basis voor dit onderzoek. Het doel van het literatuuronderzoek is om inzicht te bieden in de (niet-)werkzame bestanddelen van ouderbetrokkenheid bij interventies gericht op strafbaar gedrag van jongeren tussen 12 en 23 jaar. De methode achter deze literatuurstudie is tweeledig. Allereerst hebben we middels een systematisch review (internationale) literatuur over de rol van ouderbetrokkenheid tijdens interventies gericht op strafbaar gedrag van jongeren geanalyseerd. Vervolgens hebben we een lijst opgesteld van (internationaal) interventiemateriaal. Hieronder lichten we de aanpak van deze methoden toe.

3.1 Systematisch literatuuronderzoek

Middels een systematische literatuurreview is antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag: *Wat zijn de werkzame bestanddelen van ouderbetrokkenheid bij interventies gericht op strafbaar gedrag van jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 23 jaar?* De systematische benadering biedt de basis om bestaande wetenschappelijke kennis over de bestanddelen samen te vatten. Zodoende is voorzien in een overzicht van (wetenschappelijk) onderbouwde werkzame bestanddelen van ouderbetrokkenheid die minimaal moeten worden opgenomen in interventies gericht op deze jongeren. In vergelijking met een (narratieve) literatuurstudie heeft de systematische literatuurreview, wanneer deze correct wordt uitgevoerd, een grotere kans op objectieve resultaten (Guzzo et al., 1987). Ter verhoging van de objectiviteit en betrouwbaarheid van huidig onderzoek zijn beslissingen ten aanzien van de zoekstrategie en het al dan niet includeren van artikelen in overleg met meerdere onderzoekers gemaakt. Daarnaast hebben we de stappen van het screeningsproces zo transparant mogelijk beschreven om de repliceerbaarheid van dit onderzoek te verhogen (Bryman, 2012).

3.1.1 Zoekstrategieën

Voor het vinden van relevante artikelen hebben we gebruik gemaakt van verschillende zoekstrategieën, waaronder een openbronnenonderzoek en het uitzetten van een Call for Papers (CfP) binnen ons eigen netwerk. Deze zoekstrategieën lichten we hierna toe.

We hebben een openbronnenonderzoek gedaan op Google Scholar (via de software "Publish or Perish" (PoP))⁴ en ProQuest Dissertations and Theses.⁵ We hebben zowel gezocht naar Nederlands- als Engelstalige artikelen. Hiervoor hebben we de volgende combinaties van zoektermen gebruikt:

4 PoP is een softwareprogramma ontworpen om academici te helpen citaten op te halen en te analyseren

5 ProQuest Dissertations and Theses is een (gedeeltelijk) openbare online database die toegang geeft tot dissertaties en scripties. [ProQuest | Better research, better learning, better insights.](#)

(ouderbetrokkenheid OR ouderparticipatie OR "rol van ouder" OR "rol van ouders" OR ouderfactoren) AND (jeugdzorg OR jeugdhulp OR jeugdinterventie OR interventie OR jeugd OR jongere OR jongeren)

("parental involvement" OR "parental participation" OR "family partnerships") AND ("youth care" OR "youth probation") - "youth care center" - "youth care centre" - "foster care"

Bewust is gekozen voor deze brede zoektermen om preselectie van literatuur op voorhand te voorkomen. Ter afbakening van het onderzoek hebben we op Google Scholar voor zowel de Nederlandse als Engelse zoekslag de eerste 1.000 hits (op basis van relevantie) meegenomen in het screeningsproces. Tevens zijn enkel studies gepubliceerd vanaf het jaar 2000 meegenomen.

Binnen ons eigen netwerk hebben we een CFP uitgezet voor gepubliceerde en ongepubliceerde artikelen rondom het onderwerp ouderbetrokkenheid. Het doel van de CFP is tweeledig. Enerzijds verhoogt dit de kans op het meenemen van recente onderzoeken die nog niet voltooid zijn of nog middenin een publicatietraject zitten. Anderzijds vermindert dit de kans op publicatiebias. In de wetenschap worden studies met niet-significante resultaten minder snel gepubliceerd dan studies met significant resultaten, in andere woorden 'het bureaulade-effect' (Bryman, 2012). In onderhavig onderzoek zou dat een vertekend beeld kunnen geven van de werkzaamheid van de bestanddelen. In een poging de kans op publicatiebias te verkleinen, verstuurden we een CFP voor ongepubliceerde en gepubliceerde studies en hebben we naar literatuur gezocht op ProQuest Dissertations and Theses.

Het gehele literatuuronderzoek (van het zoeken op termen tot en met de coderingprocedure) is uitgevoerd in de periode maart 2023 tot en met juli 2024. Alle artikelen zijn gescreend door de onderzoekers met behulp van de software Rayyan.⁶ Hierdoor konden we duplicaten uit de search verwijderen en de overgebleven papers beoordelen om te bepalen of ze wel of niet voldeden aan de inclusiecriteria van dit onderzoek. Na verwijdering van duplicaten bleven er 2.552 artikelen over ter beoordeling aan de hand van de inclusiecriteria, waarvan 2.310 op basis van de abstract konden worden geëxcludeerd. Ook de 58 artikelen afkomstig uit de CFP zijn aan de hand van deze criteria beoordeeld.

3.1.2 Inclusiecriteria

Een artikel is toegevoegd als het voldoet aan vijf in- en exclusiecriteria.⁷ Allereerst dient het artikel (niet-)werkzame bestanddelen van ouderbetrokkenheid in een interventie gericht op de jongere toe te lichten. We selecteren op strafrechtelijke interventies die na ongewenst en strafbaar gedrag van

6 Rayyan is een webapplicatie ontworpen om het screeningsproces voor onder andere systematische reviews te vergemakkelijken voor onderzoekers. Zie <https://new.rayyan.ai/>

7 De in- en exclusiecriteria zijn ook in de CFP benoemd, om enige richting te geven aan de uitvraag.

jongeren worden ingezet. Dit betekent dat preventieve interventies niet zijn meegenomen. Wel zijn buitenstrafrechtelijke interventies, zoals de reprimande en de Halt-afdoening meegenomen, omdat deze in potentie ook strafrechtelijk afgedaan kunnen worden. Een jeugdstrafzitting of voorgeleiding voor de rechter-commissaris hebben we in dit onderzoek eveneens als interventie meegerekend, omdat hierin sprake kan zijn van interactie met ouders. Ook hebben we alleen interventies meegenomen die zich richten op ouders wiens eigen kinderen een interventie tegen ongewenst gedrag opgelegd krijgen; interventies als oudermediatie (ouders die kinderen uit bijvoorbeeld de buurt aanspreken op ongewenst gedrag) vallen buiten de scope van het onderzoek. Welk onderzoeksdesign de studie hanteerde was niet van belang; zowel experimentele als literatuurstudies waren naar onze mening relevant voor huidig onderzoek. Wel hebben onderzoekers gecodeerd voor deze verschillen in studiekarakteristieken, om later eventuele verschillen tussen resultaten te kunnen verklaren.

Ten tweede diende het vertrekpunt van de interventie het strafbare en ongewenste gedrag van de jongere te zijn. De verbetering van dit gedrag of het voorkomen van herhaling ervan waren daarmee tenminste één van de doelen van de interventie. Algemene, preventieve interventies voldeden niet aan dit criterium. Eveneens interventies die zich enkel richten op verbetering van het gedrag van de ouder (zoals opvoedingsvaardigheden), zonder de jongere daarbij te betrekken. In het algemeen operationaliseren wij 'ongewenst gedrag' vanuit een forensische invalshoek. Schoolverzuim vinden we onder ongewenst gedrag vallen, maar schoolverlaters niet. De reden is dat tegen de laatste vorm vooral preventieve interventies, geen straffen kunnen worden ingezet. Dezelfde reden geldt voor het gebruik van middelen (alcohol en drugs); dat valt daarom eveneens buiten 'ongewenst gedrag'. Mede daarom valt pestgedrag van jongeren op scholen ook daarbuiten, omdat dergelijk gedrag in de regel wordt afgedaan via een niet-strafrechtelijk pestprotocol op school. Een andere categorie van gedrag die niet in het onderzoek wordt meegenomen betreft jongeren met ongewenst psychisch gedrag en stoornissen. Voor dergelijk gedrag staan geheel andere interventies ter beschikking. In dat verband wordt in enkele onderzoeken ook geschreven over 'externaliserend gedrag' van jongeren. Dit gedrag hebben wij alleen relevant bestempeld als de onderzoekers expliciet benoemen dat dit externaliserende gedrag zich uit in (potentieel) strafbaar gedrag.

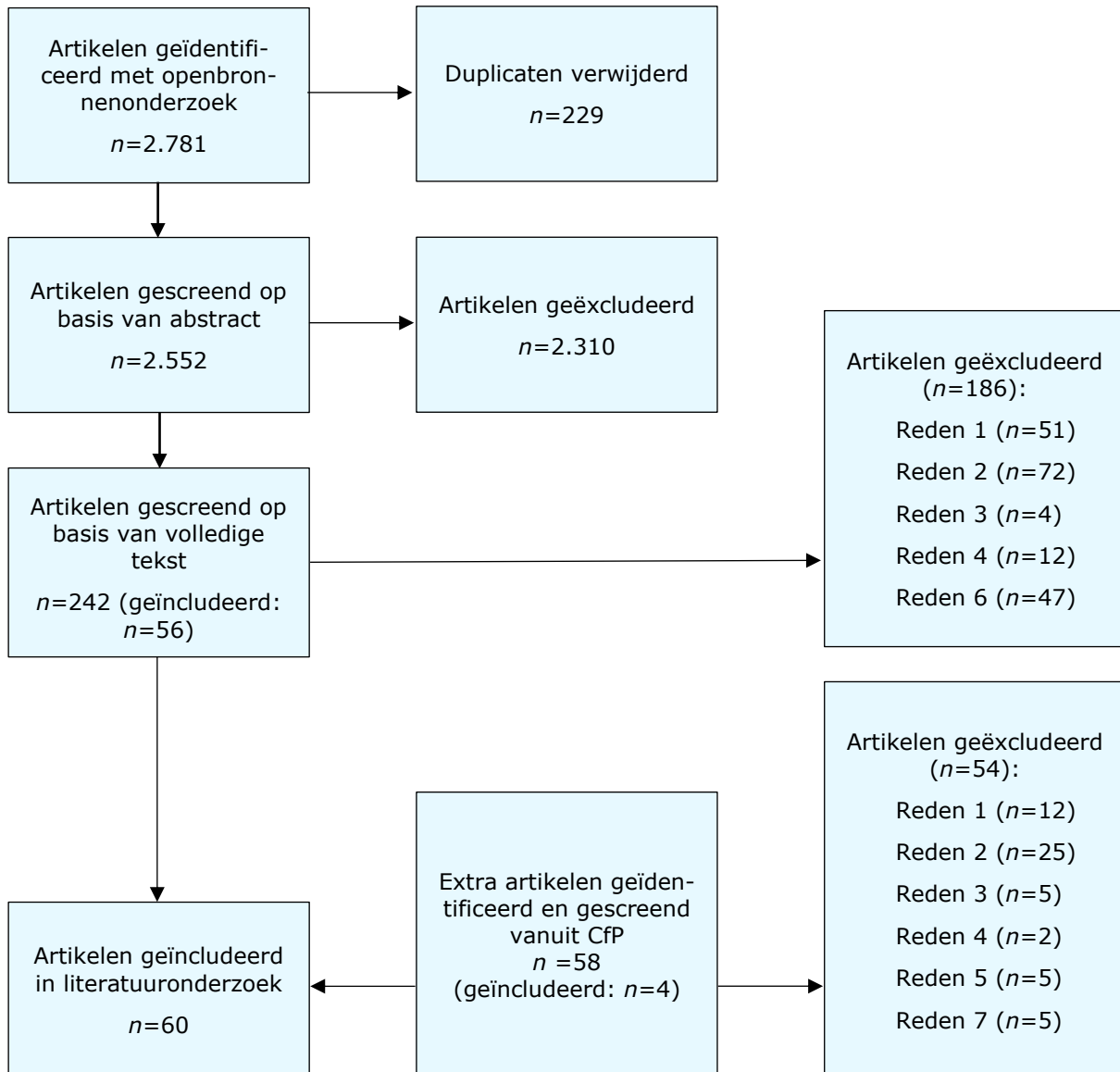
Ten derde, en dit is al eerder verwoord, was de zoektocht naar werkzame bestanddelen gericht op de betrokkenheid van de ouder(s) bij de jongere, in plaats van de betrokkenheid van de ouder(s) bij een instantie. Zo waren onderzoeken die ouderbetrokkenheid bij scholen meten op basis van activiteiten als voorlees- of overblijfouder, of bij sportclubs op basis van vrijwilligerswerk, niet interessant voor huidig onderzoek.

Ten vierde diende de onderzoekspopulatie van de onderzoeken zich te richten op jongeren van 12 tot en met 23 jaar. De focus op (buiten)strafrechtelijke interventies brengt met zich mee dat de leeftijd van jongeren in het onderzoek strikt genomen vanaf 12 jaar ligt, vanwege de wettelijke minimumleeftijd voor strafbaarstelling (Kuppens et al., 2021). Maar daar waar interventies een bredere *range* in leeftijden aanhielden (zowel jonger als ouder), zijn de interventies toch meegenomen.

Tot slot zijn enkel Nederlands- en Engelstalige artikelen meegenomen. Enkel artikelen die voldeden aan alle criteria zijn meegenomen als data voor het literatuuronderzoek. De beslissingen aangaande

het screeningsproces zijn gedocumenteerd volgens de PRISMA Flow Diagram (zie Liberati et al., 2009; zie Figuur 1).

Figuur 1 – Stroomschema met de selectie van literatuur binnen het literatuuronderzoek

Noot: *n* indiceert het aantal artikelen. Redenen voor exclusie zijn als volgt: 1) Geen werkzame bestanddelen van ouderbetrokkenheid in een (reactieve) interventie, 2) Grensoverschrijdend gedrag van jongere is niet vertrekpunt van de interventie, 3) Ouderbetrokkenheid is niet gericht op jongere, 4) Geen betrekking op jeugd tussen 12 en 23 jaar, 5) Niet Engels- of Nederlandstalig, 6) Geen toegang tot onderzoek en 7) Geheel afwijkende studie/publicatie.

3.1.3 Coderingsprocedure

Vervolgens hebben we gecodeerd voor verschillende studiekarakteristieken en elementen in de 60 geïnccludeerde artikelen. Dit houdt in dat we per artikel onder andere hebben genoteerd of het onderzoek is gepubliceerd of niet, hoe de auteurs ouderbetrokkenheid definiëren, welk bestanddeel van ouderbetrokkenheid de auteurs duiden en hoe dit qua operationalisatie in de praktijk uitwerking vindt. De uitkomsten van de geanalyseerde artikelen geven wij in schematische vorm weer in hoofdstuk 4. Alle gecodeerde artikelen zijn terug te vinden in de referentielijst.

3.2 Lijst van (internationaal) interventiemateriaal

Het tweede deel van de literatuurstudie bestaat uit het opstellen van een lijst met (internationaal) interventiemateriaal waarbinnen ouderbetrokkenheid een onderdeel vormt. Het gaat om interventiemateriaal in brede zin, dus in het gehele forensische jeugdzorgveld. De resultaten uit de besproken literatuur wijzen al op het belang van ouderbetrokkenheid, maar relevant is om te weten voor welke doelgroepen (naar bijvoorbeeld leeftijd en aard gedrag) dit geldt. De aandacht zal daarbij vooral uitgaan naar de leeftijdscategorie 12-23 jaar. De inventarisatie leidt tot een overzicht van interventies gericht op strafbaar gedrag van die doelgroep en, indien dit duidelijk werd vanuit de literatuur, welke rol ouderbetrokkenheid daarbinnen speelt. Interventies naar voren gekomen tijdens het eerste deel van de literatuurstudie vormen de basis van de lijst. Verder hebben wij de lijst aangevuld met interventies van Nederlandse forensische jeugdinstanties die in lijn zijn met de inclusiecriteria gepresenteerd in paragraaf 3.1.2. Hiervoor raadpleegden wij de interventiedatabase van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI; NJi, z.d.).

4. Resultatenbeschrijving

In totaal zijn 60 artikelen meegenomen in de analyse van dit rapport. De artikelen voldeden aan de inclusiecriteria zoals genoemd in paragraaf 3.1.2. Bovendien hadden de onderzoekers toegang tot de volledige tekst.

Vanuit de geïncludeerde onderzoeken is een veelvoud aan (potentieel (niet-)werkzame) bestanddelen van ouderbetrokkenheid binnen interventies onttrokken. Een belangrijke constatering die uit het literatuuronderzoek naar voren komt is dat een interventiedewerker⁸ een bestanddeel van ouderbetrokkenheid op verschillende manieren kan toepassen in een interventie. Dit blijkt in sterke mate afhankelijk van de fase van de interventie. We kaderen deze verschillende fases in een interventie als volgt in: de voorbereidingsfase, de planfase en de uitvoeringsfase. Deze drie fases volgen elkaar in chronologische volgorde op, terwijl de interventiedewerker de ouders ook kan betrekken tijdens verschillende contactmomenten buiten de interventiesessies. Deze contactmomenten lopen continu en door de plan- en uitvoeringsfase heen (zie Figuur 2). Hierna bespreken we de in de literatuur genoemde bestanddelen en eventuele operationalisaties per interventiefase. Het hoofdstuk besluit met een uiteenzetting van in het onderzoek naar voren gekomen interventiemateriaal.

Figuur 2 – De fases van een interventie

8 Met de term 'interventiedewerker' refereren we naar een behandelaar, jongerenwerker, sociaalwerker, rechter, reclasseringswerker, Halt-medewerker of een andere hulpverlener die verantwoordelijk is voor de interventie in brede zin. Het betreft de 'derde persoon' naar de jongere en diens ouder(s).

4.1 Voorbereidingsfase

Uit de literatuuranalyse kan een aantal bestanddelen van ouderbetrokkenheid worden onttrokken waarop de interventiedewerker nog voorafgaand aan de start van de interventie kan inspelen. Buysse en Abraham (2021), Lenkens et al. (2023) en Simons et al. (2018a) beargumenteren dat de interventiedewerker voorafgaand aan de start van de interventie een eerste beeld moet optekenen van de ouder(s) en van (gezins)factoren die het verdere verloop van de interventie kunnen beïnvloeden. Te denken valt aan de attitude van ouders ten opzichte van de legitimiteit van het rechtssysteem (Bouwman & Wolters Rückert, 2019) of de aan- of afwezigheid van een vertrouwensrelatie binnen het gezin (Hordijk, 2011; Weijers, 2005) en gezinssamenstelling. Het is ook wenselijk om eventuele culturele verschillen in kaart te brengen zodat de interventiedewerker daar rekening mee kan houden (Lenskens et al., 2023). Op basis van deze informatie zal de interventiedewerker – al dan niet in overleg met de jongere (Koops et al., 2013) – moeten bepalen of en op welke manier het wenselijk is om de ouders ook bij de volgende fase te betrekken (Buysse & Abraham, 2021; Lenkens et al., 2023; Simons et al., 2018a). Bij dit besluit kan ook de leeftijd van de jongere een rol spelen. Zo zien Koops et al. (2013) bijvoorbeeld dat bij jongeren jonger dan 18 jaar eerder contact met de ouders wordt gezocht dan bij oudere jongeren.

Tabel 1 toont een overzicht van deze bestanddelen en de wijze waarop de interventiedewerker deze kan toepassen. Ter verduidelijking: het getal achter het bestanddeel indiceert het aantal artikelen waarin dit bestanddeel wordt besproken.

Tabel 1 – Bestanddelen en operationalisaties van ouderbetrokkenheid in de voorbereidingsfase van een interventie

Bestanddelen
Bestanddeel: Preventieve bekendheid bij ouders genereren (1)
<ul style="list-style-type: none">▪ Investeer in de bekendheid van de interventie(medewerker) voordat jongeren (en ouders) daarmee negatief in aanraking komen (1)
Bestanddeel: Belemmerende factoren in kaart brengen (12)
<ul style="list-style-type: none">▪ Breng de achtergrond en attitudes van ouders in beeld (8)▪ Breng de relatie tussen ouder en jongere in beeld (2)▪ Breng sterke en stressfactoren van de ouders zoveel mogelijk in kaart, zowel van statische (onveranderbare) als dynamische (veranderbare) factoren (7)

Bestanddeel: Afstemmen ouderbetrokkenheid met jongere (1)

- Stem, naar aanleiding van de behoefte van de jongeren, vooraf met de jongere af over de wijze van contact opnemen met de ouders (1)

Bestanddeel: Eerste contact leggen met ouders (6)

- Neem zo snel mogelijk na de toewijzing van de jongere aan de interventie contact op met de ouders (3). Dit kan bijdragen aan het pedagogisch effect van de interventie (1)
- Nodig ouders uit voor een start- of intakegesprek (2)
- Licht de ouders in over het delict, de rol van diens kind daarbinnen en de vervolgstappen (1)

4.2 Planfase

Bij de start van een interventie staat de kennismaking van betrokkenen, het ontwikkelen van interventiedoelen en het interventieplan, en het maken vervolgspraken centraal. Een randvoorwaarde voor het betrekken van ouders in de planfase is dat zij fysiek aanwezig zijn tijdens een eerste overleg (c.q. start- of intakegesprek) met de interventiedeskundige en jongere, zo blijkt uit ons onderzoek. Buysse et al. (2018) constateren bovendien dat de interventiedeskundigen binnen hun onderzoek ouderbetrokkenheid voornamelijk zien als de aanwezigheid bij verschillende sessies. Ten minste vijftien artikelen noemen expliciet het belang van hun aanwezigheid tijdens deze besprekingen. In deze artikelen worden daarvoor de volgende argumenten aangedragen:

- Met hun aanwezigheid bieden ouders morele ondersteuning aan hun kind en kunnen zij optreden als vertegenwoordiger of verdediger (Abraham & Buysse, 2014; Broeks et al., 2011; Hepping, 2012; Kuppens et al., 2021; Van Capelleveen & Van Delden-Gerretsen, 2019; Volkert, 2010).
- De ouders bezitten waardevolle kennis over de jongere, het gezin en eventueel het delict; zij zijn de deskundige van het gezin. Bij aanwezigheid van de ouders kan een interventiedeskundige (of de rechter) een beroep doen op deze deskundigheid tijdens het analyseren van het delict en/of de ouder vragen naar contextuele informatie (Abraham & Buysse, 2014; Broeks et al., 2011; Geurts et al., 2010; Hepping 2012; Kerstjens, 2022; Sondorp et al., 2019; Van Capelleveen & Van Delden-Gerretsen, 2019; Volkert, 2010).
- Praktische opvolging. De interventiedeskundige kan de ouders voorzien van de nodige procesmatige informatie en afspraken maken over vervolg en huiswerkopdrachten (Abraham & Buysse, 2014; Lünemann et al., 2021; Sondorp et al., 2019; Volkert, 2010)
- Per 1 januari 2011 zijn ouders van jeugdige verdachten verplicht om te verschijnen op de strafzitting (Barendregt et al., 2011; Volkert, 2010). De verplichting geeft een signaal af aan ouders dat zij verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van hun kind (Stroeks, 2011). Bij overige (buiten)strafrechtelijke interventies zijn ouders van jongeren jonger dan zestien jaar overigens ook verplicht om aanwezig te zijn, vanwege hun rol als gezaghebber (Kuppens et al., 2021).

- Door aanwezig te zijn doen ouders nieuwe informatie op over het handelen van hun kind. Het bijwonen van een interventie kan op die manier ook een 'wake up call' zijn (Abraham & Buysse, 2014; Barendregt et al., 2011; Broeks et al., 2011; Buysse et al., 2017).
- Indien sprake is van een slachtoffer, kan de aanwezigheid van de ouders van de dader bijdragen aan de positie van het slachtoffer in het strafproces (Stroeks, 2011).

Ervan uitgaande dat een ouder aanwezig is tijdens een eerste overleg is uit de literatuur een aantal bestanddelen te herleiden waarop ouders tijdens de planfase betrokken kunnen worden.

Ouders zijn onderdeel van de oplossing en niet van het probleem, beweren Mos en Rigter (2012). Deze filosofie is regelmatig terug te lezen in de onderzoeken naar ouderbetrokkenheid. Willen interventiemedewerkers ouderbetrokkenheid kunnen toepassen in hun interventie, dan zullen zij de ouders als gelijkwaardige gesprekspartner moeten benaderen (Kerstjens, 2022) en met elkaar werken aan een solide fundament zodat de jongere kan leren. Tegelijkertijd zal een interventiemedewerker moeten afwegen of en in welke vorm de betrokkenheid van ouders bij de uitvoering van de interventie wenselijk is. Het is voor de behandelaar relevant te weten welke barrières in de weg staan om ouders te laten participeren. Door daarover tijdens de planfase met de ouders in gesprek te gaan, komt de interventiemedewerker erachter of deze factoren statisch (onveranderbaar) of dynamisch (veranderbaar) van aard zijn. Kennis over deze factoren kan de interventiemedewerker gebruiken in zijn/haar strategieën om ouders te motiveren tot participatie (Simons, 2018).

Afhankelijk van de thuissituatie kan de aanwezigheid van de ouder ook een ongewenst effect hebben op de behandelmotivatie van de jongere (Lenkens et al., 2023). Weijers (2005) benadrukt dat een basale vertrouwensrelatie binnen het gezin een voorwaarde is voor ouderparticipatie tijdens de interventie, los van het feit dat er nog ernstigere zaken in een gezin kunnen spelen. Kerstjens (2022) stelt zelfs dat wanneer de gezinsproblematiek te erg vervlochten is met de problematiek van de jongere, een individuele behandeling van de jongere geen kans van slagen heeft. Het participeren van de ouders in de uitvoeringsfase van de interventie én het behandelen van de gezinsproblematiek wordt daarmee noodzakelijk.

Kortom, de interventiemedewerker zal een besluit moeten nemen over de rol van de ouders in het vervolg van de interventie. Ook bij dit besluit is het wenselijk de mening van de jongere mee te nemen (Koops et al., 2013). Dit vereist ook het nodige van de houding en vaardigheden van de interventiemedewerker, zo wijzen diverse onderzoeken uit. Tabel 2 toont een overzicht van deze bestanddelen en de wijze waarop de interventiemedewerker deze kan toepassen. Het getal achter het bestanddeel correspondeert met het aantal artikelen waarin dit bestanddeel wordt besproken.

Tabel 2 – Bestanddelen en operationalisaties van ouderbetrokkenheid tijdens de planfase van een interventie

Bestanddelen
Bestanddeel: Houding en vaardigheden van de interventiedewerker optimaliseren (13)
<ul style="list-style-type: none">▪ Geef aandacht aan kennismaking en het opbouwen van een werkrelatie (4)▪ Toon belangstelling en begrip voor de situatie van ouders en de familiecultuur (4)▪ Motiveer ouders door een gevoel van urgentie te ontwikkelen, hoop te creëren en het belang te onderstrepen van ouders als deel van de oplossing van het probleem (2)▪ Pas gesprekstechnieken toe ter bevordering van een interactief gesprek (1)▪ Geef ouders de gelegenheid om te spreken (1)▪ Neem schuldgevoel weg bij ouders (1)▪ Geef aandacht aan ouders die het feit ontkennen/betwisten (1)▪ Spreek ouder en jongere zowel samen als apart, om info te vergaren die ze niet in aanwezigheid van elkaar willen vertellen én om de interactie te observeren (1)▪ Geef voorlichting over wat de ouders kunnen verwachten van de interventie(medewerker) (1)
Bestanddeel: Ouders betrekken bij besluitvorming (15)
<ul style="list-style-type: none">▪ Laat ouders actief meedenken met en een bijdrage leveren aan het formuleren van (tussentijdse) interventiedoelen en -plannen (12)▪ Bouw ruimte in om de interventie aan te laten sluiten bij de behoeften van ouders (3)
Bestanddeel: Aandacht geven aan contra-indicaties (9)
<ul style="list-style-type: none">▪ De interventiedewerker heeft tijdens de voorbereiding al een beeld kunnen optekenen van de gezinsfactoren die een effectieve behandeling kunnen belemmeren of stimuleren. Verzamel hier tijdens de planfase nog meer informatie over. De medewerker dient inzichtelijk te krijgen welke factoren statisch (onveranderbaar) zijn en dynamisch (veranderbaar) zijn (9)
Bestanddeel: Ouders verantwoordelijk stellen voor opvoeding (4)
<ul style="list-style-type: none">▪ Werk met een verschijningsplicht voor ouders (3); dit legt een gedeelte van de verantwoordelijkheid bij hen (1)

4.3 Uitvoeringsfase

Om de ouders te kunnen betrekken in de uitvoering van de interventie, zullen zij – evenals bij de planfase – aanwezig moeten zijn tijdens interventiesessies, zo wijst de literatuur uit. In de literatuur schrijven auteurs dikwijls over ‘ouderparticipatie’ wanneer zij de betrokkenheid van ouders tijdens de uitvoering bespreken (zie De Winter, z.d.; Hendriksen-Favier et al., 2010; Simons et al., 2018a). Nog eenvoudiger is de beschrijving van Vlaardingerbroek (2011), die de rol van ouders binnen deze fase simpelweg uitlegt als ‘meedoen’. Om mee te kunnen doen of te participeren aan de interventie, is hun aanwezigheid vereist. Ook tijdens de uitvoeringsfase vormen zaken als morele steun bieden (Lambie et al., 2012; Kuppens et al., 2021), het kunnen geven van (achtergrond)informatie door de ouder (Abraham & Buysse, 2014) en het opvolgen van (huiswerk)opdrachten en afspraken (Buysse et al., 2018; Litschge et al., 2010; Lünemann et al., 2021) argumenten voor de aanwezigheid van ouders. Vanuit de aanwezigheid en participatie van ouders tijdens de uitvoeringsfase beschrijven de auteurs verschillende manieren om ouders te betrekken.

‘Over the past decades, a trend emerged in which professionals increasingly involved parents in care for youths with problem behavior. Involving parents in the treatment of troubled youth is important for obtaining and maintaining optimal treatment outcomes’ zo trapt Simons (2018) zijn doctorale dissertatie af. De resultaten uit onderhavig onderzoek sluiten naadloos aan op zijn observatie. Ouders kunnen thuis het goede, aangeleerde gedrag versterken en daarmee de kans op misdragingen verkleinen (Litschge et al., 2010). Interventies als MST en Relationale Gezinstherapie (voorheen Functional Family Therapy) onderstrepen het belang van een interventie binnen het leefsysteem van de jongere, om zo de jongere en diens omgeving voor te bereiden op de periode na de interventie. Een overbrugging die belangrijker lijkt te worden wanneer een interventie binnen residentiële (forensische) instellingen plaatsvindt en de jongere na verblijf weer terugkeert naar zijn/haar ‘normale’ leven buiten de instelling. De jongere heeft op deze manier binnen zijn/haar netwerk mensen die hem/haar kunnen ondersteunen in het generaliseren van de aangeleerde vaardigheden (Simons, 2018). Bovendien zou een focus op het verbeteren van de opvoedingsvaardigheden van ouders op de lange termijn delinquentie en recidive voorkomen (Stouwe et al., 2014). Responderende interventie medewerkers in het onderzoek van Buysse et al. (2018) refereren naar deze ondersteuning in de eigen leefwereld als ‘maximale ouderbetrokkenheid’.

Tabel 3 toont een overzicht van deze bestanddelen en de wijze waarop de interventie medewerker deze kan toepassen. Het getal achter het bestanddeel correspondeert met het aantal artikelen waarin dit bestanddeel wordt besproken.

Tabel 3 – Bestanddelen en operationalisaties van ouderbetrokkenheid tijdens de uitvoeringsfase van een interventie

Bestanddelen
Bestanddeel: Houding en vaardigheden van de interventiemedewerker optimaliseren (13)
<ul style="list-style-type: none">▪ Focus op positieve elementen zoals 'u heeft het beste voor met uw kind' en benadruk het belang van de rol van ouder (4)▪ Bouw verder aan een werkrelatie en vertrouwensband (3)▪ Zet de gezinsrelatie en de interactie daarbinnen centraal in de interventie. Werk aan de vertrouwensband en het verminderen van negatieve interacties tussen ouders en jongere (2)▪ Analyseer gezamenlijk met de ouders hoe het ongewenste gedrag heeft kunnen plaatsvinden en zoek naar aangrijpingspunten voor verbetering (2)▪ Motiveer ouders om te participeren in de sessie en de jongere te steunen (4)▪ Pas gesprekstechnieken toe (1)▪ Neem de tijd voor het bespreken van de gevoelens van de ouders (1)
Bestanddeel: Gezamenlijk opdrachten oppakken (13)
<ul style="list-style-type: none">▪ Schakel ouders als hulplijn in bij (huiswerk)opdrachten voor de jongere (9)▪ Betrek ouders bij het evalueren van de interventie en de opdrachten (3)▪ Maak afspraken met de ouders en de jongere over huiswerkopdrachten (2)
Bestanddeel: Interventie ook richten op ouders (20)
<ul style="list-style-type: none">▪ Richt de interventie, indien gewenst, op het verbeteren van opvoedingsvaardigheden (11) en mentale gezondheid van ouders (1)▪ Focus in de interventie op communicatie tussen ouder en jongere (4)▪ Geef voldoende voorlichting aan ouders en bereid hen voor op de re-integratie van de jongere (4)▪ Geef 'huiswerk' mee aan de ouders zodat zij na de interventie doorgaan met het behalen/vasthouden van doelen (4)

Bestanddeel: Ouders betrekken bij herstelbemiddeling, in het geval van een slachtoffer of schade (3)

- Laat ouders aanwezig zijn bij het excuusgesprek (3)
- Laat ouders meedenken en -beslissen over het vergoeden van de schade (3)

Bestanddeel: Ouder-jongere contactmomenten stimuleren, in het geval van residentiële instellingen (6)

- Bied ruimte voor de jongere om zijn/haar nieuwe 'leefwereld' aan de ouders te laten zien, om de transitie naar huis te vergemakkelijken (4)
- Maak afspraken over de wijze en mate van (niet-)therapeutische contacten tijdens het residentiële verblijf. Deze contacten mogen de interventie en/of behandeling van de jongeren niet in de weg staan (1)
- Wees waar mogelijk flexibel in tijden waarop ouders de jongere kunnen bezoeken (1)

4.4 Overige contactmomenten

Tot slot schrijven onderzoekers over bestanddelen van ouderbetrokkenheid die buiten de interventiesessies om kunnen worden ingezet. Nadat de interventied medewerker in de voorbereidende fase besluit de ouders in de volgende fase(n) te betrekken, kan hij/zij de ouders ook tijdens overige contactmomenten buiten de interventie om betrekken. Deze contactmomenten lopen continu en door de plan- en uitvoeringsfase heen. Deze bestanddelen hebben voornamelijk betrekking op de wijze waarop en onderwerpen waarover de interventied medewerker contact opneemt en onderhoudt met de ouders. Buysse et al. (2018) stelt dat het tussentijds op de hoogte houden van ouders door de interventied medewerker over het interventieproces en de progressie van de jongere een minimale voorwaarde is voor ouderbetrokkenheid tijdens een interventie. Regelmatig contact met ouders kan wenselijk zijn voor de ontwikkeling van een goede samenwerking, het verzachten van slecht nieuws en, na residentieel verblijf, succesvolle re-integratie van de jongere. Tegelijkertijd benadrukt Margry (2011) dat ouderbetrokkenheid op zichzelf geen doel moet worden. Contact met ouders kan de band tussen interventied medewerkers en jongere schaden bij een verkeerde beslissing; het middel 'ouderbetrokkenheid' moet altijd het interventiedoel van de jongere dienen.

Tabel 4 toont een overzicht van deze bestanddelen en de wijze waarop de interventied medewerker deze kan toepassen. Wederom refereert het getal achter het bestanddeel naar het aantal artikelen waarin dit bestanddeel wordt besproken. De tabel geeft een overzicht van de bestanddelen en de wijze waarop de interventied medewerker deze kan toepassen.

Tabel 4 – Bestanddelen en operationalisaties van overige contactmomenten tijdens de plan- en uitvoeringsfase van een interventie

Bestanddelen
<p>Bestanddeel: Contact onderhouden met ouders (16)</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Communiceer op regelmatige basis, ook over positieve ontwikkelingen. Het brengen van negatief nieuws wordt op die manier makkelijker (7)▪ Informeer naar en hou ouders op de hoogte van het gedrag van de jongere tijdens de interventie en diens voortgang (7)▪ Informeer naar en houd ouders op de hoogte van de achtergrond van de interventie en de te ondernemen stappen. Stel ouders op de hoogte van hun rechten, zoals het recht op verdediging tijdens een rechtszitting (7)▪ Maak afspraken over het contact met de ouders en communiceer wat van hen verwacht wordt (4)▪ Zorg voor direct contact met de ouder, vermijd indirect contact via de jongere (2)▪ Zet een werkrelatie op met ouders en blijf hierin investeren (2)▪ Maak kenbaar aan de ouders wie hun contactpersoon is en probeer wisselingen te vermijden (1)▪ Documenteer het contact tussen interventiedewerker en ouders (1)
<p>Bestanddeel: Houding en vaardigheden van de interventiedewerker optimaliseren (6)</p> <ul style="list-style-type: none">▪ Vermijd in de communicatie richting ouders beschuldigingen en discussies. Pas op voor het 'overnemen' van de rol van de ouder. Creëer een veilige sfeer en bied ondersteuning (4)▪ Probeer ruimte te maken voor flexibiliteit. Waar mogelijk kan een interventiedewerker zich aanpassen aan de behoeften en mogelijkheden van de ouders (3)▪ Zorg ervoor dat ouders de interventiedewerker kunnen bereiken en maak afspraken over de wijze waarop zij dit kunnen doen (2)▪ Onderhoud nauwe contacten met een reclasseringsmedewerker of andere hulpverlener als deze betrokken zijn (2)

4.5 Interventiemateriaal

Tabel 5 presenteert een lijst van (internationaal) interventiemateriaal waarin ouderbetrokkenheid, voor zover toegelicht in de literatuur, een rol speelt binnen de fase(n) van de interventie. De lijst bestaat uit interventies uit de database van het NJi en is aangevuld met interventies voortkomend uit de literatuurstudie. Het betreft interventies vanuit het gehele forensische jeugdzorgveld gericht op strafbaar gedrag van jongeren binnen de leeftijdscategorie 12-23 jaar. Per interventie beschrijven we het doel, de leeftijd van de doelgroep, de eventuele erkenning door het NJi, of de interventie bekend is in Nederland (NL) en, voor zover toegelicht in de literatuur, de fase(n) waarin ouderbetrokkenheid tenminste een rol speelt binnen de interventie. De kolom 'Erkenning' kent de volgende niveaus: 1) goed onderbouwd, 2) effectief volgens eerste aanwijzingen, 3) effectief volgens goede aanwijzingen en 4) effectief volgens sterke aanwijzingen.⁹ Uitgezonderd van deze lijst zijn werkveld brede programma's die meer een zienswijze op werkprocessen vertegenwoordigen dan een concrete interventie.

Tabel 5 – Lijst van interventies waarin 'ouderbetrokkenheid' voor zover bekend een rol speelt

Interventie	Doel	Leeftijd	Erkenning	Bekend in NL	Tenminste in
Agressie Regulatie op Maat Jeugd (ARopMaat Jeugd)	Verminderen problemen en voorkomen recidive	12-16	2	Ja	Plan- en uitvoeringsfase
Agressie Regulatie op Maat JongVolwassenen (ARopMaat-JoVo)	Verminderen problemen en voorkomen recidive, voor jongeren met ernstige agressie-problemen	16-23	2	Ja	Plan- en uitvoeringsfase
Alleen jij bepaalt wie je bent (AJB)	Voorkomen en verminderen overlastgevend en delinquent gedrag	12-18	2	Ja	Vorbereidingsfase en overige contactmomenten

9 Het betreft erkenningsniveaus gehanteerd door de NJi https://www.nji.nl/interventies/erkende-justi_tiele-interventies.

Aggression Replacement Training (ART)	Verminderen problemen en voorkomen recidive. Met cognitieve gedragstherapie jongeren op andere manier te leren reageren in situaties waarin ze boos worden dan met agressief gedrag	12-22	3	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten
Fire Awareness and Intervention Program	Voorkomen van herhaling (on)bewuste brandstichting door voorlichting en oefenen ontsnappingsplannen	3-17	nvt	Nee	Uitvoeringsfase
Forensische Ambulante Systeem Therapie (FAST)	Verminderen problemen en voorkomen recidive	12-18	2	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten
Grip op Agressie (GoA)	Klinische interventie gericht op voorkomen recidive agressief delictgedrag	18-25	1	Ja	Maakt geen gebruik van ouderbetrokkenheid
Halt-afdoening regulier	Normbesef jongeren vergroten, vroegtijdig ingrijpen en terugdringen recidive	12-17	nvt	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase
Herstelgesprek	Gesprek tussen dader en slachtoffer ten behoeve van herstelbemiddeling	Wisselend	nvt	Ja	Uitvoeringsfase

Ken je grens	Bevorderen positieve ontwikkeling, verminderen problemen en voorkomen recidive seksueel grensoverschrijdend gedrag	12-18	1	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase
Leren van delict	Voorkomen dat jongeren opnieuw gewelddadige delicten plegen	14-24	Niet verlengd	Ja	Plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten
Multidimensionale familietherapie (MDFT)	Het doel van MDFT is om het criminele gedrag en/of middelengebruik van de jongere op te heffen of af te zwakken en terugval tot het bewuste gedrag te voorkomen.	12-24	3	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten
Multisysteem Therapie (MST)	Verminderen ernstige gedragsproblemen jongere en omgeving voorbereiden op zelfstandig bestrijden van toekomstige problemen	10-18	3	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten
Ouderschap met Liefde en Grenzen (OLG)	Verminderen problemen en voorkomen recidive, gericht op herstellen verstoorde relaties en verbeteren opvoedingscompetenties	12-17	2	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten

Parenting with Love and Limits	Alternatief voor detentie. Behandelen in eigen omgeving om onderliggende problemen die tot crimineel gedrag hebben geleid aan te pakken. Interventie richt zich op het herstellen van ouderlijke autoriteit en liefde	10-18	nvt	Nee	Uitvoeringsfase
Pilot Halt 18+	Kans op recidive verkleinen door gevolgen gedrag in te laten zien, verantwoordelijkheid nemen, alternatieven aan te leren, inzetten voor herstel en/of schadevergoeding	18-23	nvt, pilot	Ja	Plan- en uitvoeringsfase
Pilot UP!	Vroegtijdig signalen van probleemgedrag signaleren en verdere escalatie voorkomen door middel van snelle, toegankelijke begeleiding	12-18	nvt, pilot	Ja	Vorbereidings- en planfase, en overige contactmomenten
Relationele Gezinstherapie (RGT; voorheen Functionaal Family Therapy)	Verminderen (gezins)problemen en verbeteren gedrag jongere om herhaling probleemgedrag te voorkomen	12-17	1	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten

Respect Online	Bevorderen positieve ontwikkeling en voorkomen recidive. Buitenstrafrechtelijke interventie (Halt) om veilig en respectvol online seksueel gedrag te bevorderen en herhaling te voorkomen.	12-17	1	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten
Sociale Vaardigheden op Maat (SoVa op Maat)	Verminderen problemen en voorkomen recidive.	15-21	3	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase
So-Cool	Voorkomen recidive	12-23	1	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten
TACt	Verminderen problemen en voorkomen recidive	12-23	1	Ja	Vorbereidings- en planfase, en overige contactmomenten
TACt Plus	Verminderen problemen en voorkomen recidive	12-23	1	Ja	Vorbereidings- en planfase, en overige contactmomenten
Tools4U	Voorkomen recidive.	12-23	2	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase, en overige contactmomenten
TOPs!	Verminderen problemen en voorkomen recidive.	12-23	1	Ja	Vorbereidings- fase en overige contactmomenten

Topzorg	Verminderen problemen en voorkomen algemene recidive.	17-23	1	Ja	Plan- en uitvoeringsfase
Training Sport en Gedrag I	Voorkomen recidive van lichte verbale/fysieke agressie tegen anderen	12-18	1	Ja	Vorbereidings-, plan- en uitvoeringsfase
Training Sport en Gedrag II	Voorkomen recidive en bewustwording gedrag en gevolgen	12-22	1	Ja	Vorbereidings- en planfase
Youth Empowerment Scheme Program (YES Program)	Jongeren die problemen hebben met de wet weg te leiden van het strafrechtelijk systeem en te rehabiliteren	Tot 18	Nvt	Nee	Planfase

5. Discussie

Voordat we in het volgende hoofdstuk toekomen aan de hoofdbevindingen, stellen we een aantal zaken ter discussie die uit de onderzoeksbevindingen voortkomen. Deze punten hebben betrekking op de volgende thema's: limitatie van de literatuuranalyse, de aanwezigheid van de ouder(s), het perspectief op de ouder, het perspectief op de interventie(medewerker) en het perspectief op de wisselwerking tussen ouder en medewerker.

Limitatie van de literatuuranalyse

Gebleken is dat wij niet altijd volledige toegang hadden tot de integrale rapportage. Op basis van de *abstracts* selecteerden wij 242 artikelen voor *full-tekst review*. Hiervan konden 47 artikelen niet gescreend worden omdat de volledige tekst niet online toegankelijk was voor de onderzoekers. Het betreft artikelen die niet *open access* gepubliceerd zijn waarvan de volledige tekst – ondanks extra inspanningen – niet direct of indirect door de onderzoekers geraadpleegd kon worden. Dit betekent niet dat al deze artikelen een bijdrage hadden kunnen leveren aan het onderzoek, maar het is toch een hiaat. Niettemin denken wij een goede aanzet te hebben kunnen geven richting het aanscherpen van ouderbetrokkenheid in (buiten)strafrechtelijke interventies.

Aanwezigheid van ouder als randvoorwaarde

De interventiemedewerker kan de ouder(s) enkel betrekken tijdens de plan- en uitvoeringsfase wanneer zij aanwezig zijn tijdens interventiesessies. Hun aanwezigheid vormt daarmee een randvoorwaarde voor het kunnen toepassen de bestanddelen benoemd in Tabel 2 en 3. Daarmee kunnen zij steun bieden aan de jongere en een bron van (achtergrond)informatie vormen voor de interventiemedewerker. Bovendien kunnen de ouders buiten de sessies om opvolging geven aan de gemaakte afspraken en het aangeleerde gedrag blijven versterken. Over een hybride interventiesessie waar ouders digitaal aan kunnen sluiten en daarmee online aanwezig zijn, hebben wij geen literatuur gevonden. Logischerwijs is te verwachten dat hybride werk/interventievormen in de toekomst zullen toenemen. Nader onderzoek moet uitwijzen of de bestanddelen van ouderbetrokkenheid beschreven in dit rapport ook toepasbaar zijn in deze hybride en online vormen.

De ouder: geen uniforme entiteit

'De ouder' is geen uniform gegeven op wie een interventie automatisch altijd passend is. Of en op welke manier het wenselijk is om een ouder te betrekken bij een op de jongere gerichte interventie kan van jongere tot jongere, maar ook van ouder tot ouder verschillen. Uit eigen ervaringen bij de oorspronkelijke vorm van dit onderzoek (empirisch onderzoek bij Halt) bleek dat het lastig is om ouders die de Nederlandse en/of Engelse taal niet machtig zijn te betrekken in de interventie, en dus ook in het onderzoek. Hier vormden taal- en cultuurbarrières een drempel. Daarom zijn wij van mening dat hier nog meer aandacht voor moet komen. In de literatuur hebben wij hier alleen weinig tot geen concrete aanwijzingen voor gekregen.

De interventie(medewerker): grenzen aan de flexibiliteit

Regelmatig is in onderzoeken geopperd dat huisbezoeken en bereikbaarheid buiten werktijden bijdragen aan ouderbetrokkenheid. Dit wijst naar onze mening op een precair evenwicht tussen de meerwaarde van de interventie versus de belastbaarheid van de instellingen/interventiemedewerker. Bovendien zijn sommige interventies, vooral de niet-residentiële, lastig uit te voeren met dergelijke tijdsintensieve flexibiliteitssuggesties. Ons motto is daarom: streven naar zoveel mogelijk flexibiliteit, binnen de grenzen van het haalbare.

De wisselwerking tussen ouders en interventiemedewerker vereist aandacht

Aan het bevorderen van ouderbetrokkenheid zit ook een variabele component, die zich richt op de wisselwerking tussen interventiemedewerker en ouder(s). Het is daarvoor belangrijk dat interventiemedewerkers zichzelf iedere keer de vraag stellen: hoe regel je de ouderbetrokkenheid? Of, meer in algemene zin: hoe neem je ouders mee in de zorgen die ontstaan over hun kind? Naast deze vraag is het voor interventiemedewerkers ook essentieel om een open, wederkerige relatie met de ouders op te bouwen. Bijvoorbeeld zodat je als interventiemedewerker kunt zeggen: 'we hebben iets gezien bij je kind, hoe doet hij of zij dat bij jullie thuis?' Bij voorkeur gebeurt dit niet beladen, in de trant van 'we maken ons zorgen', maar meer vanuit betrokkenheid: 'we gaan dit samen aan.'

In het verlengde van het voorgaande is een interventie niet los te zien van de kwaliteiten van de interventiemedewerker zelf. Hoewel we bewust zijn van menselijke verschillen, zijn wij niettemin van mening dat bepaalde basisvaardigheden voldoende aanwezig moeten zijn bij medewerkers. Impliciet nemen we hierbij aan dat hiervoor bepaalde kwaliteitstoetsing per interventie bestaat dan wel in de toekomst zal worden doorgevoerd.

6. Conclusie

Uit het onderzoek is een aantal conclusies van verschillende aard te trekken. Deze hebben betrekking op de onderzoeksbevindingen op geaggregeerd niveau, op de bruikbaarheid binnen het bredere forensische jeugdzorgveld en op de bruikbaarheid van de bevindingen in toekomstig onderzoek.

De onderzoeksbevindingen op geaggregeerd niveau

Een eenduidige definitie van ouderbetrokkenheid in (buiten)strafrechtelijke interventies bestaat niet in de huidige wetenschappelijke literatuur. Laat staan dat consensus bestaat over wat minimaal in (buiten)strafrechtelijke interventies door te voeren bestanddelen zijn. Naar onze mening blijft het bij ouderbetrokkenheid nog te vaak bij 'het betrekken van ouders' in de interventie, maar hoe dit zo optimaal mogelijk kan plaatsvinden, blijft onderbelicht. De term ouderbetrokkenheid wordt naar onze mening ook te breed ingezet, waardoor het een diffuus fenomeen blijft.

Veel door ons geanalyseerde literatuur heeft betrekking op de procesmatige kant van ouderbetrokkenheid en beschrijft verschillende manieren waarop ouders betrokken (kunnen) worden in het traject van hun kind. Er bestaat weinig effectonderzoek en dit maakt het lastig om bestanddelen te typeren als 'bewezen werkzaam'. Het aantal keer dat een bestanddeel is benoemd in de literatuur is eveneens geen terechte beoordeling van diens werkzaamheid. Ten hoogste kunnen we beargumenteren dat bestanddelen die gebaseerd zijn op goed onderbouwde theorieën een redelijke kans hebben ouderbetrokkenheid in een interventie effectief te benutten. Ouderparticipatie tijdens de uitvoeringsfase van de interventie, de familie gerichte behandeling en verbetering van opvoedingsvaardigheden (zoals onderzocht in Simons, 2018) zijn bestanddelen die hiervoor in aanmerking komen.

Belangrijk om te vermelden is dat ouderbetrokkenheid in (buiten)strafrechtelijke interventies geen autonome factor is die eenvoudigweg 'aan' of 'uit' te zetten is. Ook externe omstandigheden zijn van invloed op de ouderbetrokkenheid. Denk hierbij aan situaties als de houding van de trainer, de 'klik' die ouders hebben met de trainer, het al dan niet verplicht en online of fysiek aanwezig moeten zijn en het uniform uitvoeren van de interventie-onderdelen.

Bruikbaarheid van de onderzoeksbevindingen binnen het bredere forensische jeugdzorgveld

Door middel van deze systematische literatuurstudie is onderzocht welke bestanddelen positief én negatief uitwerken op ouderbetrokkenheid in het geval een jongere onwenselijk gedrag vertoont en een interventie nodig is. Vooropgesteld: uit het onderzoek blijkt dat ouderbetrokkenheid ook in interventies binnen het forensische jeugdzorgveld meerwaarde kan hebben. Ondanks dat het gros van de geïncludeerde studies ouderbetrokkenheid op geaggregeerd niveau beschrijft, komt een aantal relevante operationalisaties van ouderbetrokkenheid naar voren uit de literatuurstudie (zie hoofdstuk 4). Voorbeelden hiervan zijn wekelijks (telefonisch) contact tussen behandelaar en ouder over de voortgang van het traject (Simons, 2018), het geven van gezamenlijke opdrachten aan ouder en jongere tijdens een training (Menting et al., 2015), of het houden van de interventie bij het gezin thuis (Lambie et al., 2012). Het is alleen nog de vraag in hoeverre de bestanddelen van

ouderbetrokkenheid effectief zijn en een positieve bijdrage leveren aan de interventie, of niet. Het onderzoek resulteert uiteindelijk in de zogenaamde Kenniskaart Ouderbetrokkenheid.¹⁰ Hiermee legt de kenniskaart een concrete en praktische basis om binnen interventies te kijken naar de wijze waarop invulling wordt gegeven aan ouderbetrokkenheid. Opstellers van interventies kunnen de kenniskaart naast hun interventies leggen, controleren of zaken missen wat betreft ouderbetrokkenheid, dit verder uitwerken en eventueel aanvullen. Interventiemedewerkers kunnen de inzichten gebruiken om na te gaan hoe zij ouders nog meer kunnen betrekken tijdens de verschillende fasen van de interventie

Bruikbaarheid van de onderzoeksbevindingen in toekomstig onderzoek

De inzichten kunnen naar onze mening op drie niveaus gebruikt worden voor systematisch vervolgonderzoek naar bestanddelen van ouderbetrokkenheid in interventies in het brede forensische jeugdzorgveld. Ten eerste kan in een planevaluatie op interventies gekeken worden in hoeverre essentiële bestanddelen van ouderbetrokkenheid in een interventie zijn verweven. Ten tweede kan in een procesevaluatie gekeken worden in hoeverre a) het mogelijk is om essentiële bestanddelen van ouderbetrokkenheid toe te voegen en/of b) essentiële bestanddelen van ouderbetrokkenheid daadwerkelijk op de juiste wijze uitgevoerd worden. Ten derde kan in een effectevaluatie nader bepaald worden in hoeverre de essentiële bestanddelen van ouderbetrokkenheid daadwerkelijk bijdragen aan de gestelde doelen van de interventie. Voor de selectie van de te onderzoeken interventies vormt het interventiemateriaal opgetekend in Tabel 5 een goed startpunt.

10 Zie www.kfzjeugd.nl/kenniskaart.

7. Referenties

De artikelen geïnccludeerd in de systematische literatuur review zijn gemarkeerd met een ster.

*Abraham, M., & Buysse, W. (2014). *Procesevaluatie Leren van Delict*. DSP-groep/WODC.

Albrecht (2019, augustus). *Justitieinterventies.nl: beschrijving Training Agressie Controle (TACT) en Training Agressie Controle Plus (TACT Plus)*. Nederlands Jeugdinstituut, Movisie en Trimbos instituut. Gedownload van www.justitieinterventies.nl

*Bao, W. N., Haas, A., & Tao, L. (2017). Impact of Chinese parenting on adolescents' social bonding, affiliation with delinquent peers, and delinquent behavior. *Asian journal of criminology*, 12, 81-105.

*Barendregt, M., Brouwer, E., Kahrmanovic, D., & Tjon-A-Pauw, I. (2011). *Jeugd berecht! De rol en beleving van jeugdige verdachten en diens ouders gedurende jeugdstrafzittingen* [Bachelor's Thesis].

*Blanckstein, A. M. M. M., Van der Rijken, R. E. A., Broekhoven, J. L., Lange, A. M. C., Simons, I., Van Domburgh, L., Van Santvoort, F., & Scholte, R. H. J. (2022). Residential youth care combined with systemic interventions: Exploring relationships between family-centered care and outcomes. *Residential Treatment for Children & Youth*, 39(1), 34-56.

*Bodzinga, D. (2014). *Jeugdzorg in Transitie: een procesevaluatie van de pilot UP!* [Master's Thesis].

*Boekesteijn, J. (2021). *Communicatie in de jeugdzorg. Een kwalitatief onderzoek naar de communicatie tussen hulpverleners van jeugdzorgorganisatie X en ouders* [Bachelor's Thesis].

*Boer, A., Ceulen, R., Moors, H., & Spapens, T. (2020). *Interveniëren in criminele families*. Sdu Uitgevers.

*Bouwman, M., & Wolters Rückers, M. (2019). *De Beleving van Ouders over de Delinquentie van hun Kind* [Bachelor's Thesis].

*Broeks, L., Govaarts, D., Krajenbrink, D., & Mariët, A. (2011). *De rol en de beleving van jongeren en hun ouders tijdens jeugdstrafzaken* [Bachelor's Thesis].

Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. 4th Edition. Oxford University Press.

*Bustnay, T. G. (2020). Group intervention with parents of juvenile sex offenders. *Journal of child sexual abuse*, 29(3), 278-294.

*Buysse, W., & Abraham, M. (2018). *Mijn excuses! - Wat jongeren kunnen leren van het excuusgesprek in de Halt-afdoening*. DSP-groep.

*Buysse, W., & Piepers, N. (2021). *Vrijheidsbeneming op Maat: opzet en haalbaarheid monitor*. DSP-groep/WODC.

*Buysse, W., Abraham, M., Hofstra, D., & Dijk, B. V. (2017). *Werkzaamheid van de Halt-afdoening*. DSP-Groep.

*Buysse, W., Abraham, M., Özgül, P., & Van Aalst, M. (2018). *Training Agressie Controle TACT Regulier en TACT Plus*. DSP Groep/WODC.

Daamen, W. (2017). *Partnerschap met ouders: wat werkt*. NJi.

*De Jong, L. (2013). *De rol van de ouders in het jeugdstrafprocesrecht* [Master's Thesis].

*De Winter, M. (z.d.). Overzicht van effectieve interventies gericht op risicojongeren. In B. Rovers & M. Kooijmans (Eds.), *Werken met risicojongeren. Handboek voor sociale professionals* (pp. 53-90). Avans Hogeschool, Expertisecentrum Veiligheid.

*Geurts, E., Noom, M., & Knorth, E. (2010). Betrokken ouders verbeteren hulpverlening. *Jeugd en Co Kennis, 2010*, 28-36.

Guzzo, R. A., Jackson, S. E., & Katzell, R. A. (1987). Meta-analysis analysis. *Research in organizational behavior, 9*(1), 407-442.

*Haqanee, Z. (2013). *Making 'What Works' Work: Issues Relevant to Addressing Youths' Needs during Probation Service* [Master's Thesis].

*Haqanee, Z., Peterson-Badali, M., & Skilling, T. (2015). Making "what works" work: Examining probation officers' experiences addressing the criminogenic needs of juvenile offenders. *Journal of Offender Rehabilitation, 54*(1), 37-59.

*Harvey, A. R., McCullough-Chavis, A., Littlefield, M. B., Phillips, A. D., & Cooper, J. D. (2010). A Culturally Competent Family Enhancement and Empowerment Model for African American Parents. *Smith College Studies in Social Work, 80*(1), 70-87.

*Hendriksen-Favier, A., Place, C., & Van Wezep, M. (2010). *Procesevaluatie van YOUTURN: instroomprogramma en stabilisatie- en motivatieperiode*. Trimbos-instituut/WODC.

*Hepping, K. (2012). Ouders en de voorgeleiding voor de rechter-commissaris. Discrepantie tussen wetgeving en praktijk. *Tijdschrift voor Familie- en Jeugdrecht, 6*, 146-152.

*Herpers, P., & Van Velthuisen, M. (2020). *Intensief behandelcentrum jeugd. Visie- en methodiek-beschrijving IHT Jeugd & HIC Jeugd*. Ipskamp Printing.

Hill, J., Blokland, A., & Geest, V. Van der (2018). Risk factors for self-reported delinquency in emerging adulthood. *European Journal of Criminology*, 15(5), 544-566.

*Hordijk, M. (2011). *De kijk op herstelbemiddeling door jeugdige daders in een Justitiële Jeugdinrichting. Een kritisch onderzoek naar herstelbemiddeling* [Master's Thesis].

*Kerstjens, I. (2022). Ouders als volwaardige samenwerkingspartners binnen de residentiële jeugdzorg - hoe doe je dat? *Systeemtherapie*, 34(2).

*Koops, K., Metz, J. en Sonneveld, J. (2013). "Wij zijn de brug naar zelf aan de slag gaan" *Onderzoeksrapport ambulante jongerenwerk in de grote stad*. Hogeschool van Amsterdam

*Kraft, M., & Cornelius-White, J. (2020). Adolescent experiences in wilderness therapy: A systematic review of qualitative studies. *Journal of Creativity in Mental Health*, 15(3), 343-352.

*Kuppens, J., De Boer, H., & Ferwerda, H. (2021). *Misdrijven in kinderschoenen. Een onderzoek naar de aanpak van 12- en 13-jarige misdrijfverdachten binnen en buiten het strafrecht*. Bureau Beke/WODC.

*Lambie, I., Seymour, F., & Popaduk, T. (2012). Young people and caregivers' perceptions of an intervention program for children who deliberately light fires. *Evaluation and Program Planning*, 35(4), 445-452.

*Larson, C. (2016). *Truancy Intervention Protocols in Olmsted County* [Master's Thesis].

*Lenkens, M., 't Hooft, S., & Nagelhout, G. (2023). *Behandelmotivatie in de forensische jeugdzorg*. KFZ-J.

Liberati, A., Altman, D. G., Tetzlaff, J., Mulrow, C., Gotzsche, P. C., Ioannidis, J. P., Clarke, M., Devereaux, P. J., Kleijnen, J., & Moher, D. (2009). The PRISMA statement for reporting systematic reviews and meta-analyses of studies that evaluate health care interventions: explanation and elaboration. *Journal of clinical epidemiology*, 62(10), e1-e34

*Litschge, C. M., Vaughn, M. G., & McCrea, C. (2010). The Empirical Status of Treatments for Children and Youth With Conduct Problems: An Overview of Meta-Analytic Studies. *Research on Social Work Practice*, 20(1), 21-35. <https://doi.org/10.1177/1049731508331247>

*Lünnemann, K., De Wildt, R., Anholt, R., & Compagner, M. (2021). *Halt voor jongvolwassenen*. Verwey-Jonker Instituut/WODC.

*Mankayi, A. (2007). *Experiences of parents whose children have completed a diversion programme* [Masters's Thesis].

- *Margry, C. (2011). *Ouderbetrokkenheid: Drempels en kansen in beeld* [Master's thesis].
- *Menting, A., Albrecht, G., & Orobio de Castro, B. (2015). *Effectieve Elementen van Interventies tegen Externaliserende Gedragsproblemen bij Jeugd*. ZonMW
- *Merritts, A. (2016). A review of family therapy in residential settings. *Contemporary Family Therapy*, 38, 75-85.
- *Mos, K., & Rigter, H. (2012). Gezinsgericht werken in justitiële jeugdinrichtingen. *Kind & Adolescent Praktijk*, 11(3), 118-124. <https://doi.org/10.1007/s12454-012-0040-7>
- MST-Nederland/België (2021, 20 mei). *Justitieelinterventies.nl: beschrijving Multisysteem Therapie (MST)*. Nederlands Jeugdinstituut, Movisie en Trimbos instituut. Gedownload van www.justitieelinterventies.nl
- Nederlands Jeugdinstituut (z.d.). *Alfabetisch overzicht erkende interventies*. Geraadpleegd op 1 november, 2024, van <https://www.NJi.nl/interventies/alfabetisch-overzicht-erkende-interventies>
- Salvatore, C., & Taniguchi, T. (2012). Do social bonds matter for emerging adults? *Deviant Behavior*, 33(9), 738-756.
- *Saunders, L. (2013). *Juveniles at risk for delinquency and recidivism: A grant proposal*. California State University, Long Beach.
- *Simons, I. (2018). *Improving family-centered care in Juvenile Justice Institutions* [Doctoral Dissertation].
- *Simons, I., Mulder, E., Breuk, R., Mos, K., Rigter, H., Van Domburgh, L., & Vermeiren, R. (2017). A program of family-centered care for adolescents in short-term stay groups of juvenile justice institutions. *Child and adolescent psychiatry and mental health*, 11, 1-8.
- *Simons, I., Mulder, E., Breuk, R., Rigter, H., Van Domburgh, L., & Vermeiren, R. (2018a). Determinants of parental participation in Family-centered Care in Juvenile Justice Institutions. *Child & Family Social Work*, 24(1), 59-68.
- *Simons, I., Van der Vaart, W., Vermeiren, R., Rigter, H., Breuk, R., Van Domburgh, L., & Mulder, E. (2018b). Parental participation in juvenile justice institutions: Parents' perspectives on facilitating and hindering factors. *International Journal of Forensic Mental Health*, 18(2), 124-137.
- *Sondorp, J. E., Torregrosa, L. D. R., Höing, M., & Te Mebel, K. (2019). *Procesevaluatie pilot Halt-interventie sexting*. WODC/VanMontfoort.

*Spanjaard, H. (2019). *Interventies voor vroegtijdige voorkoming van ernstige criminaliteit*. Spanjaard. Development & Training.

*Stroeks, V. (2011). *De rol van ouders bij de strafzitting tegen hun kind en bij schadeveroorzakend handelen van hun kind. Een onderzoek naar knelpunten in de regelgeving en mogelijke oplossingen* [Master's Thesis].

*Syzdek, B. M. (2014). *Adapting Parent-Child Interaction Therapy to Train Wilderness Therapy Camp Staff* [Doctoral Dissertation].

*Ten Dolle, T. (2015). *Peer Agressie en Victimisatie in het Voortgezet Speciaal Onderwijs: Omvang en Ervaren Effectiviteit van de Schoolaanpak door Leerlingen* [Master's Thesis].

Uit Beijerse, J., Fischer, T., van Guldener, C., Postma, L., & Weerman, F. (2022). *De politie-repri-mande voor minderjarige first offenders van lichte feiten. Evaluatie van de landelijke Pilot Reprimande*. Erasmus School of Law/WODC.

Unicef (2017). *Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989*. Den Haag: Unicef Nederland.

*Van Bussel, M. (2012). Ouders: Lastposten en collega's. *Jeugd en Co*, 6(6), 10-13.

*Van Capelleveen, N. U., & Van Delden-Gerretsen, A. M. E. (2019). Intensief Systeemgericht Case-management in de jeugdreclassering. *Tijdschrift voor Jeugdrecht*, 1(1), 25-31.

*Van der Stouwe, T., Asscher, J. J., Hoeve, M., Van der Laan, P. H., & Stams, G. J. J. (2016). Social skills training for juvenile delinquents: Post-treatment changes. *Journal of Experimental Criminology*, 12, 515-536.

*Van der Stouwe, T., Asscher, J. J., Stams, GJ, J. M., Deković, M., & van der Laan, P. H. (2014). The effectiveness of Multisystemic Therapy (MST): A meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 34, 468-481. <http://dx.doi.org/10.1016/j.cpr.2014.06.006>

*Van Yperen, T., Van der Steege, M., Addink, A., & Boendermaker, L. (2010). *Algemeen en specifiek werkzame factoren in de jeugdzorg. Stand van de discussie*. NJi.

*Vidal, S., & Woolard, J. (2016). Parents' perceptions of juvenile probation: Relationship and interaction with juvenile probation officers, parent strategies, and youth's compliance on probation. *Children and Youth Services Review*, 66, 1-8.

*Vidal, S., & Woolard, J. (2017). Youth's perceptions of parental support and parental knowledge as moderators of the association between youth-probation officer relationship and probation non-compliance. *Journal of youth and adolescence*, 46, 1452-1471.

*Vincent, G. M., Guy, L. S., & Grisso, T. (2012). *Risk Assessment in Juvenile Justice: A Guidebook for Implementation*. MacArthur Foundation.

Visser, M. (2022, 28 september). 'Vergroot de rol van ouders bij aanpak jeugdcriminaliteit'. Trouw. <https://www.trouw.nl/nieuws/vergroot-de-rol-van-ouders-bij-aanpak-jeugdcriminaliteit/>

*Vlaardingerbroek, P. (2011). De justitiële jeugdinrichting en de ouders. In J. P. Van der Leun (Ed.), *De vogel vrij* (pp. 241-255). Boom Lemma uitgevers.

*Volkers, B. (2010). *Ouders ter zitting... Een onderzoek naar de rol van ouders tijdens enkelvoudige jeugdstrafzittingen in de rechtbanken van Den Bosch, Den Haag & Haarlem* [Master's thesis].

*Waddell, S. (2013). *Preventing youth violence: Lessons from three European countries*. London: Winston Churchill Memorial Trust.

*Wallis, D. J. (2013). *Adolescent Substance Abuse Treatment: Does Family Systems Therapy Improve Family Functioning and Decrease Drug Use?* [Doctoral Dissertation].

Weijers, I. (2005). Herstel in het Nederlandse jeugdstrafrecht. In I. Weijers (Ed.), *Het herstelgesprek bij jeugdige delinquenten. Sleutelteksten uit het internationale debat* (pp. 189-209). Amsterdam: Uitgeverij SWP.